

Nyár vót, a híd alatt békák kruttyoltak. Aszongya a cigány: „de szépen éneköltök kis angyalkájajim.“ Lémönt hozzájuk, léfekütt a híd alá, hisz úty sincs mán élet. Nem sok üdő váltva éty halottat hoztak átal a hídonn. Főkelt, mökkérdöszte a halottvivőket: „a kentök halottjuk nem éhös? — Em mán avvag yok“. Jó mögverték a cigánt, azután aszonták neki, hogy nem azt köllött vóna mondani, amit mondott, hanem azt, hogy az Isten nyúgosztájja a kentök halottját. „Jó, maj másszó aszondom“. Mönt, möndögélt, éccő disznópörzsölő embörökké tanálkozott. Odaszóll a cigány: „az Isten nyúgosztájja a kentök halottjukat“. Mógén jó kikapott, mē azt köllött vóna neki mondani, hogy a zórán-szájján fójjon a zsir. „Jó, maj másszó aszondom“. Tovább mönt, möndögélt, asztán éty társaságá tanálkozott, nagyon veszeköttek egymássá. A cigán nem álhatta szó nékü: „A zórán-szájján fójjon a zsir!“ Itt is mögverték a cigánt. Aszt köllött vóna neki mondani, hogy az Isten válassza szét úket! „Jó maj másszó aszondom!“ Mógén mönt, möndögélt, éccő csak éty templomot ért é. Éppen akkó gyüttek ki az esküdőrü. A násznép közé mönt, asztán aszonta: „Az Isten válassza el úket“. Itt kapott ki a cigány a legjobb, mē aszt köllött vóna neki mondani, hogy az Isten aggya össze úket.

Halgatott a szavukra, kévánta is az új párnak, hogy az Isten aggya össze úket. Aztán ű is émönt a lakodalomba, ott mulatott hét nap, hét-éjjé. Még tán most is ott van velük, ha még mög nem halt.

Mindkettőt lejegyezte: *Bodó Mihály* 1928.

(*Tápé.*)

NÉPI FOGLALKOZÁSOK, NÉPSZOKÁSOK, NÉPJELLEM.

A hivatlanok.

A Pesti Napló 1928. szept. 25-i számának 3. oldalán a következő szomorú történet olvasható: „Lakodalom — karhatalommal és 32 súlyos sebesülttel. Miskolc, szeptember 24. — A Vay-úton egy kocsis tartotta lakodalmát, amelyre mintegy 30 vendég volt meghíva. A vacsora után még mintegy háromszázan jelentek meg a lakodalmon és táncolni akartak. Ebből szóváltás, majd később verekedés keletkezett, amit a rendőség egymagában képtelen volt elfojtani, úgy hogy katonai karhatalmat kellett igénybevenni. — Közben Kajeczki Géza munkást hasbaszúrták, aki koponyaalapi törést is szenvedett. A véres verekedésnek 32 súlyos sebesültje van, köztük egy rendőr“.

A jólnevelt újságolvasó leteszi újságját reggeli csészéje mellé s egy pillanatig elgondolkozik vagy felháborodik az erkölcsök ily elvadásán. Eszébe jut a háború, a sok fegyver, az olcsó vér, a forradalom és szerzői... alighanem nekik köszönhetők az efféle kései képes 'kiligések'. Eszébe jut a család és a család szentsége, 'az én házam az én váram', lakodalomról a vendégség, vendégről a vendégjog s a népies olvasónak talán az is, hogy 'hivatlan vendégnek ajtó mögött a helye', a nótakedvelőnek netalán hogy: 'akkor gyere, mikor hívlak'... Juthat eszébe sok minden egyéb, ahogy képzetei játéka kijátsza, csak az nem, hogy a hivatlanak is joga van a tánchoz. Persze ez a jog szokásjog, nincs róla paragrafus, s valószínű, hogy a minap elkészült magán-

jogi kodexünkbe se vették bele. De azért a jog még sokáig jog marad s ennek 'érzetében' (jogerzet) harmincegy ember ontatja ki vérét s téteti magát súlyos sebesültté. A népnék a sophoklesi 'íratlan törvény' is törvény.

Nem szándékunk messze menni ez egyszerű etnologiai adalék magyarázatában, csak annyit említünk, hogy a magyar nyelvterületnek különösen keleti szélein még ma is az egész falu hivatalos a lakodalomban. Nemzetiségeinkről, szomszédainkról, távoli primitívebb népekről nem is szólunk. Mentül messzebb megyünk, annál több joga van a köznek mindenhez, amit errefelé a műveltebb világban családiniak vagy éppen egyéninek nevezünk.

A nép tehát az íratlan szokásjogot éppen úgy tiszteli, mint az írottat, sőt az előbbit jobban, már azért is, mert ismeri; az utóbbit kevésbé, már azért is, mert nem ismeri. — Az a forma, hogy — a konkrét szomorú eset mellett maradva — a lakodalom örömeihez nemcsak a hivatalosoknak, de a hivatalnoknak is joguk van, a szokásjogon alapuló 'jogélvezet' átmeneti formája, mely a közönséget, mint az egykori homogén 'jogalanyt' nem azonos jogú két felekezetre osztja. — Ily megoszlás a zavartalan — primitív — fejlődésben többnyire nagyobb zökkenők nélkül szokott végbemenni. Hogy éppen az Alföldön s közeli környékén ily súlyos zökkenők vannak, — természetesen nemcsak a tánckérdésben — annak a természetes fejlődésbe való erőszakos beavatkozás is oka. E beavatkozás a török megjelenése, hódoltatása, az apró községek széttűlesztése volt. A táncbéli hivatalnok esetét nézve, az ilyen súlyos kirobbanásokat a következőképen próbáljuk magyarázni: — az alföldi népnék addig nem ismert nagy parasztvárosokba, részben gazdavárosokba sűrűsödésével nem járt együtt a szokásjogok pusztulása, csupán valamely kényszerű taxálása. A hivatalnok jogát nézve pl. Hódmezővásárhelyen vagy Kecskeméten az egész várost meghívni nem lehetett, de kizárni sem az ősi szokásjog megsértése nélkül. A kényszerűség az óriásfalvak lakodalmas népét kétfelé osztotta: hivatalossá és hivatalnáná. A távoli cél persze már régi idő óta az, hogy a hivatalnok lassanként kiszoruljanak. Ezt a célt még nem értük el, amiről a fenti újsághír is tanúskodik. De ma már a társadalomnak nem az a része reklamálja a hivatalnok jogait, mint régen. Miskolcon egy kocsis lakodalmáról és annak közönségéről van szó. Régebben azonban, pl. Nagyszalontán nem is csak a földműves rend kérte ki jussát hivatalnailag a lakodalomból megelőzt két nemzedékkel is, hanem az iparosság is. Őreg emberek alföldszerte tudnának beszélni a régi hivatalnokodásokról, azokról a lakodalmakról, ahol akár mint hivatalosak, akár mint hivatalnok *lakodalmasztak, hivatalnaba táncoltak*. Ez utóbbiról már a szalontai népnyelvéből c. anyaggyűjteményemben megemlékeztem így (Nyelvészeti Füzetek. 69. 1913.): „a lakodalomban a hivatalnoknak is szokás volt egy nótát húzni [helyesebben húzatni]; ilyenkor a hivatalosak félre álltak, a nóta végén pedig a hivatalnoknak el kellett távoznia”. (24. l.) A baj mindig csak annyi volt, hogy nem akartak távozni. A helyzet enyhébb volt olyan helyen, ahol szokássá vált a lakodalmakat (ha valami könnyen megeshető szükség korábbi dátumot nem parancsolt), mint az Első lopás embere is tette, újbóron 'tartani fel' (összel), s ekkor is többnyire a hétnek csak egy napján. Így egy-egy nap 4—5, sőt 10 lakodalom.

is volt, tehát a hivatlanok is megöszlöttak, azaz egyik lakodalomról a másikkra csapva jobban is kielégültek s nagyobb baj nélkül mult el a *ly kaszó nap*.

Természetesen ismeri ezt a szokást Arany is, Szalonta kiváló etnográfusa s bele is dolgozza Toldi szerelmé XII. énekébe (108. szakasz):

„Csakugyan egy napra gyűlt is a vendég, — és
Három vármegye lett: Bihar, Arad, Békés;
Ennyi csak a hívott; hát még a hivatlan!
Ki ha szépen mulat, teheti bántatlan;
Amelyik ellenben részeg vagy garázda,
No! abbul a lelket a násznagy kirázza;
Toldi az a násznagy; . . .“

Szalontán tehát jussa volt s talán még ma is van — a hivatlanoknak egy nótához, sőt egy-egy pohár borhoz is. Miskolcon — úgy látszik — már ezt az egy nótát sem adták meg a hivatlanoknak, amihez pedig 'jó guk' volt. Ebből támadt a vérontás.

Viski Károly.

Halászat.

Adalékok a haltaposáshoz. A Népélet I—II. évfolyam 1—3. számában Ecsedi István dr. Haltaposás címén adatot közöl a debreceni tanyai ember halászáti módjáról, melyet a hálóval nem halászható csekély vízben alkalmaznak. E halászó módszer elterjedéséhez módomban van egy újabb adatot közölni. Az adatot egy öreg vésztoi halász embertől hallottam, aki valamikor a róna vizeken a Sárret békésmegyei részén, mint kint lakó pástor ember halászott. Elbeszélése szerint, mikor az állatokat tavasszal a mély vizeken keresztül a zöld gyepes szigetekre átúszatták, sokszor tapasztalták, hogy az úszó lovak által felkavart vízből a halak a szélekre menekültek és a part mellett vergődtek. Ez a tapasztalat érlelte meg bennük a haltaposás gondolatát. Mikor aztán halra éheztek, minden halászó eszköz nélkül fogták a halakat. A lovakat a szigetről egy-egy zártabb medencébe hajtották s addig úsztatták, míg a víz egészen eliszaposodott. A partra menekülő halakat aztán kézzel összefogdosták és zsákba rakva vitték magukkal a szigetre. Sokszor annyit fogtak, hogy egyszerre elfogyasztani nem tudták, mikor is a szájon és kopolyún áthúzott póréra fűttek és a vízbe eresztve a parton levert karóhoz kötötték.

Halogás kézzel. A Kőrös mellett az öregebb halászok mindenütt beszélnek a szabad kézzel fogott halról, de különösen két helyen volt nagyon elterjedve, sőt az egyik helyen nagy ritkán még ma is látható. Kőröstarcsán és Békésen emlegetik a legtöbbet. Az utóbbi helyen magam is láttam. Mindkét helyen a csekélyebb vízben halásznak így. A kikeresés módja mind a két helyen egyforma, de a fogásban van némi különbség. Jól ismerik azokat a helyeket, ahol a nagyobb hal feküdni szokott. A magas parton lévő fészkeket óvatosan közelítik meg, mindig a vízfolyás irányában. Mikor a fészek közelébe érnek, egészen a víz alá bukának és nyitott szemmel keresik meg a fekvő halat. Aztán a vízfolyás irányában végig tapogatják. A hal a csak gyengén hozzáérő kezét nem